

**EUROPEAN
SAFETY
ENGINEER**

**EUROPSKO DRUŠTVO INŽENJERA SIGURNOSTI
THE EUROPEAN SOCIETY OF SAFETY ENGINEERS**

**4. MEĐUNARODNA STRUČNO-ZNANSTVENA KONFERENCIJA
4th INTERNATIONAL PROFESSIONAL-SCIENTIFIC CONFERENCE**

**ODBOR ZA ZAŠTITU NA RADU
OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH BOARD**

Čakovec, 31.3.2017.

**ULOGA STRUČNJAKA ZAŠTITE NA RADU I POVJERENIKA
RADNIKA U POSLOVNOM SUSTAVU SUKLADNO NOVOM
ZAKONU O ZAŠTITI NA RADU**

Željka Lalić, Marija Hrgarek, Igor Ružić, Danijel Kurbanjev, Ljubomir Pintarić

Podaci o autoru/autorima

Željka Lalić, struč.spec.ing.sec. – stručnjak ZNR i ZOP u HEP Proizvodnji d.o.o., tajnica udruge USOP – udruga za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, zaštitu od okoliša i zaštitu od požara regije sjeverozapad

Marija Hrgarek, dipl.ing.kem.tehn. – direktorica EcoMission d.o.o., Varaždin, članica udruge USOP - udruga za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, zaštitu od okoliša i zaštitu od požara regije sjeverozapad

Igor Ružić, dipl.ing.sig. – direktor EcoMision d.o.o., Varaždin, član udruge USOP - udruga za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, zaštitu od okoliša i zaštitu od požara regije sjeverozapad

Danijel Kurbanjev, struč.spec.ing.sec. – stručnjak ZNR II u Zagorje – TehnoBeton d.o.o., Varaždin, član udruge USOP - udruga za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, zaštitu od okoliša i zaštitu od požara regije sjeverozapad

Ljubomir Pintarić – stručnjak ZNR u Colas Hrvatska, član Nacionalnog vijeća RH, predsjednik odbora ZNR u SGH, dopredsjednik odbora ZNR – SSSH te predsjednik udruge USOP - udruga za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, zaštitu od okoliša i zaštitu od požara regije sjeverozapad

Uvod

U smislu Zakona o zaštiti na radu (N.N., br. 71/14, 118/14 i 154/14), zaštita na radu je sustav pravila, načela, mjera, postupaka i aktivnosti, čijom se organiziranom primjenom ostvaruje i unapređuje sigurnost i zaštita zdravlja na radu, s ciljem sprječavanja rizika na radu, ozljeda na radu, profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom te ostalih materijalnih i nematerijalnih šteta na radu i u vezi s radom.

Zaštita na radu kao sustavno organizirano djelovanje sastavni je dio svakog radnog procesa kojem je cilj unaprjeđivanje sigurnosti i zaštita zdravlja radnika i osoba na radu te bi uloga stručnjaka za zaštitu na radu u realizaciji tog cilja trebala biti vrlo važna.

Pojam stručnjaka zaštite na radu kao radnika kojeg je poslodavac odredio za obavljanje poslova zaštite na radu i koji ispunjava propisane uvjete za obavljanje tih poslova definiran je Zakonom o zaštiti na radu i pravilnicima koji iz njega proizlaze. Ipak često se događa da stručnjaci zaštite na radu obavljaju i poslove zaštite od požara i zaštite okoliša, a koji nisu uređeni Zakonom o zaštiti na radu (u daljem tekstu Zakon), već drugim Zakonima i propisima

Uvod

S druge strane, Zakon veliku ulogu daje povjereniku radnika za zaštitu na radu, koji osim ostalih prava koje mu je poslodavac dužan osigurati, ima pravo na naknadu plaće za najmanje tri sata tjedno za poslove povjerenika iako obavlja svoje uobičajene ugovorom sklopljene poslove za koje je i plaćen.

Nelogičnosti propisane Zakonom koji povjereniku radnika omogućuje velika prava i ovlasti počinju sa člankom 32. gdje se navodi da je poslodavac obavezan obavijestiti povjerenika radnika te ga pozvati na očevid na mjesto rada u slučaju svake smrtne ili teške ozljede na radu, utvrđenog slučaja profesionalne bolesti i nalaza nadležnog inspektora. Time ispada da stručnjaka zaštite na radu nije potrebno o istom obavijestiti iako je prema Zakonu zadužen za te poslove.

Člankom 33. Zakona propisano je da je poslodavac obavezan savjetovati se sa povjerenikom radnika o zapošljavanju stručnjaka za zaštitu na radu i poslovima koje će obavljati iako su već istim Zakonom definirani poslovi stručnjaka zaštite na radu kod poslodavca.

Istim čl. 33. Zakona propisane su i druge nelogičnosti. Stručnjak zaštite na radu je osoba koja uz položen državni ispit iz zaštite na radu, ima položen i andragoški ispit čime stječe adekvatno obrazovanje za osposobljavanja ne samo radnika, već i poslodavca, ovlaštenika i povjerenika radnika za zaštitu na radu, da bi se u članku 33. navelo da je povjerenik osoba koja se s poslodavcem savjetuje o planiranju i provođenju osposobljavanja iz zaštite na radu iz čega bi se moglo iščitati da je Zakon u koliziji sa samim sobom.

ODBOR ZA ZAŠTITU NA RADU

Osnivanje Odbora za zaštitu na radu propisano je člankom 34. Zakona o zaštiti na radu, dok su člankom 35. propisani poslovi odbora.

Poslodavac je obavezan sazvati sjednicu odbora za zaštitu na radu u roku od dva radna dana u slučaju smrtne ozljede ili će se kazniti novčanom kaznom u iznosu od 10.000,00 kn.

Ako poslodavac sjednicu odbora ne sazove u propisanom roku, sjednicu odbora ima pravo sazvati povjerenik radnika za zaštitu na radu ili koordinator povjerenika, odnosno radničko vijeće te sindikalni povjerenik s pravima i obvezama radničkog vijeća.

Iako je Odbor ZNR savjetodavno tijelo za unapređivanje zaštite na radu te je istim propisano da ga ne čini samo poslodavac ili njegov ovlaštenik, povjerenik radnika za zaštitu na radu ili njihov koordinator, već i stručnjak zaštite na radu te specijalist medicine rada, stručnjak znr koji je u praksi najčešće jedini odgovoran za sazivanje sjednica Odbora ZNR, nije uključen u sazivanje iste.

STRUČNJAK ZA ZAŠTITU NA RADU

Stručnjak zaštite na radu je radnik kojeg je poslodavac odredio za obavljanje poslova zaštite na radu i koji ispunjava propisane uvjete za obavljanje tih poslova

Zakonom o zaštiti na radu člankom 20. propisano je da je poslodavac obavezan utvrditi i obavljati poslove zaštite na radu u skladu s procjenom rizika, stanjem zaštite na radu i brojem radnika, što je Pravilnikom o obavljanju poslova zaštite na radu i detaljnije propisano.

Tako je Pravilnikom propisano da poslodavac fizička osoba koja zapošljava do uključivo 49. radnika može obavljati poslove zaštite na radu za svoje potrebe ako je položio majstorski ispit kojim je i obuhvaćena i materija zaštite na radu.

STRUČNJAK ZA ZAŠTITU NA RADU

Ipak, zaposli li poslodavac ovisno o poslovima koje obavlja i broju radnika koje zapošljava, stručnjaka za zaštitu na radu tada mu je obavezan omogućiti ispunjavanje obveza i osigurati mu potrebno vrijeme, opremu, pomoć drugih stručnih radnika i ostale uvjete za rad, kao i profesionalnu neovisnost te ga ne smije staviti u nepovoljniji položaj zbog obavljanja poslova zaštite na radu prema odredbama ovog Zakona, drugih propisa te pravilima struke.

Stručnjak zaštite na radu može kod poslodavca obavljati poslove zaštite na radu kao stručnjak zaštite na radu I. ili II. stupnja.

STRUČNJAK ZAŠTITE NA RADU I. STUPNJA

Stručnjak zaštite na radu I. stupnja je osoba koja ima najmanje srednju školsku ili srednju stručnu spremu i koja je položila opći dio stručnog ispita za stručnjaka zaštite na radu, ili ima srednju školsku ili srednju stručnu spremu i priznat joj je status stručnjaka zaštite na radu, ili posjeduje rješenje o položenom specijalističkom ispitu iz područja zaštite na radu kod obrazovne ustanove.

STRUČNJAK ZAŠTITE NA RADU II. STUPNJA

Stručnjak zaštite na radu II. stupnja je osoba s općim i posebnim dijelom stručnog ispita za stručnjaka zaštite na radu.

POVJERENIK RADNIKA ZA ZAŠTITU NA RADU

Povjerenik radnika za zaštitu na radu je radnik koji je u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu sukladno čl. 70 izabran da zastupa interese radnika na području zaštite na radu. Ako je pak prema propisanim kriterijima kod poslodavca izabrano više povjerenika, oni između sebe biraju svog koordinatora. Povjerenik radnika za zaštitu na radu, obvezan je štititi interese radnika na području zaštite na radu te pratiti primjenu pravila, mjera, postupaka i aktivnosti zaštite na radu.

Prava i obveze povjerenika te zaštita njegovog djelovanja propisane su člancima 71. i 72. istog Zakona.

POVJERENIK RADNIKA ZA ZAŠTITU NA RADU

Ipak ono što je važno napomenuti je članak 33. (savjetovanje) Zakona, kojim su propisane neke od obveza poslodavca prema kojima se on dužan unaprijed i pravodobno savjetovati se sa povjerenikom radnika o:

- 1) zapošljavanju stručnjaka zaštite na radu i poslovima koje će obavljati,
- 2) povjeravanju provođenja zaštite na radu ovlaštenoj osobi i poslovima koje će obavljati,
- 3) izradi procjene rizika te izmjenama, odnosno dopunama procjene rizika,
- 4) izboru radnika za pružanje prve pomoći i radnika za provođenje mjera zaštite od požara, evakuacije i spašavanja,
- 5) zaštiti i prevenciji od rizika na radu te sprječavanju i smanjivanju rizika,
- 6) sprječavanju nezgoda, ozljeda na radu i profesionalnih bolesti,
- 7) promjenama u procesu rada i tehnologiji,
- 8) planiranju i provođenju osposobljavanja iz zaštite na radu,
- 9) poboljšanju uvjeta rada te planiranju i uvođenju novih tehnologija,
- 10) utjecaju radnih uvjeta i radnog okoliša na sigurnost i zdravlje radnika,
- 11) izboru sredstava rada i osobne zaštitne opreme,
- 12) izloženosti radnika jednoličnom radu, radu s nametnutim ritmom, radu po učinku u određenom vremenu (normirani rad) te ostalim naporima, a koje spadaju pod opis poslova stručnjaka za zaštitu na radu.

PROCJENA RIZIKA

Procjena rizika kao temeljni akt zaštite na radu, osnova je za upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu, jer omogućuje prepoznavanje svih opasnosti koje mogu ugroziti radnika i uzrokovati neželjene posljedice. Procjena rizika je i zakonska obveza, no ipak procjenu rizika temeljem članka 3. Pravilnika o izradi procjene rizika (N.N., br. 112/14) mogu izrađivati ovlaštene osobe za izradu procjene rizika ili pak poslodavac sam za vlastite potrebe, a u izradu iste obavezan je uključiti radnike i njihove povjerenike.

Člankom 21. Zakona poslovi zaštite na radu su sudjelovanje u postupku izrade procjene rizika, u koje će stručnjak zaštite na radu biti uključen, ali samo ako ga poslodavac zaposli (što je ovisno o nizu faktora). Osim navedenog članka, u Zakonu se nigdje striktno ne navodi da se u izradu procjene rizika uključi stručnjak zaštite na radu, ali je zato poslodavac opet obavezan temeljem čl. 33. Zakona, savjetovati se s povjerenikom radnika za zaštitu na radu o izradi procjene rizika te izmjenama, odnosno dopunama iste.

PROCJENA RIZIKA

Specijalist medicine rada koji ima izrazito važnu ulogu za očuvanje zdravlja radnika na mjestu rada u osiguranju prevencije rizika, također nije uključen u izradu procjene rizika. Iz navedenog se vidi da jedan tako važan temeljni akt može za poslodavca izrađivati bilo koji zaposleni radnik, ako uključi i ostale radnike te povjerenika.

Procjena rizika je postupak koji provodi poslodavac za sve poslove. Iz izrade procjene rizika novim Pravilnikom o izradi procjene rizika, izbačena je radna skupina stručnjaka i inženjera raznih struka sa minimalnim 5-godišnjim radnim iskustvom, zatim voditelj iste koji je bio stručnjak zaštite na radu također sa najmanje 5-godišnjim radnim iskustvom te na kraju i specijalist medicine rada u očuvanju zdravlja i mjesta rada svakog radnika. Takvim izmjenama Zakona i Pravilnika i ovako važan temeljni akt postaje beznačajan u očima poslodavca zajedno sa strukom i stručnjakom zaštite na radu.

Zaključak

Zakonom o zaštiti na radu i pripadajućim pravilnicima, uloga stručnjaka zaštite na radu postala je degradirana. Člankom 4. Pravilnika o obavljanju poslova zaštite na radu (N.N., br. 112/14) propisano je da poslove zaštite na radu može obavljati poslodavac fizička osoba koja zapošljava do uključivo 49 radnika i to između ostalog i samo sa položenim majstorskim ispitom kojim je obuhvaćena i materija zaštite na radu, stoga se postavlja pitanje zašto bi takav poslodavac uopće trošio svoja sredstva na zapošljavanje, školovanje ili osposobljavanje stručnjaka za zaštitu na radu, kada mu propis omogućuje da poslove zaštite na radu propisane člankom 21. Zakona obavlja sam.

Isti Zakon omogućuje i povjerenicima radnika prevelika prava u radu i odlučivanju iz zaštite na radu, stoga bi poslodavac i ovdje lako mogao zaključiti da mu stručnjak nije potreban ako će radnici izabrati povjerenika radnika.

Zaključak

Iako je Zakonom propisano da je stručnjak profesionalno neovisan, on za poslodavca nerijetko obavlja i poslove zaštite od požara i poslove zaštite okoliša, za koje nije posebno, a ni više plaćen.

Poslodavac je prema članku 22. Zakona obavezan omogućiti stručnjaku za zaštitu na radu stručno usavršavanje iz zaštite na radu na teret poslodavca što u praksi često ne provodi, stoga stručnjak ako želi pratiti propise nerijetko uzima svoje slobodno vrijeme i vlastitim sredstvima plaća usavršavanje. Stručnjake zaštite na radu II, u mnogim tvrtkama još uvijek nazivaju referentima za HTZ opremu ili pak referentima za ONO i DSZ, čime se osim stručnjaka za zaštitu na radu, ponižava i sama struka.

Na zaštitu na radu se gleda kao na nepotreban trošak, a na stručnjake zaštite na radu, kao na nametnike koje treba maknuti iz radnog procesa. Nažalost takvu klimu potiču česte nelogične izmjene Zakona o zaštiti na radu i pravilnika koji iz njega proizlaze.